

Силабус курсу:

БАНКІВСЬКЕ БЕЗПЕКОЗНАВСТВО

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

<i>Ступінь вищої освіти:</i>	магістр
<i>Спеціальність:</i>	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
<i>Рік підготовки:</i>	2
<i>Семестр викладання:</i>	3 (осінній)
<i>Кількість кредитів ЄКТС:</i>	3
<i>Мова(-и) викладання:</i>	українська
<i>Вид семестрового контролю</i>	іспит

Автор курсу та лектор:

кандидат економічних наук, Тищенко Володимир Валентинович

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри фінансів та банківської справи

посада

dr_vlad@ukr.net

+38(050) 2542330

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «Викладач лабораторних та практичних занять:», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

- Цілі вивчення курсу:** Здобувачі вищої освіти зможуть в процесі вивчення навчального матеріалу ознайомитися з основними заходами, які здійснюють банки з метою захисту їх установ, персоналу та технологій банківської діяльності від недобросовісної конкуренції та протиправних посягань; ознайомлення з інформаційно-аналітичною роботою забезпечення безпеки банківської діяльності, особливостями захисту кредитних, валютних та інших операцій банків із профілактикою та попередженням правопорушень у банківських установах.
- Результати навчання:** У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:
- знати:** нормативно-правову базу і основні положення організації та систему захисту банківської діяльності, сили і засоби забезпечення безпеки банківської діяльності, види та загальну характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз, інженерно-технічні засоби захисту та організацію фізичної охорони банку.
- вміти:** здійснювати основні заходи попередження правопорушень у банківській діяльності та захисту банків, їх персоналу та банківських операцій від недобросовісної конкуренції та протиправних посягань.
- Передумови до початку вивчення:** не має вимог

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

1. Здобувач вищої освіти повинен опонувати нормативно-правову базу і основні положення організації та систему захисту банківської діяльності
2. Здобувач вищої освіти демонструє розуміння сил і засобів забезпечення безпеки банківської діяльності
3. Здобувач вищої освіти застосовує уміння використовувати види та загальну характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз, інженерно-технічні засоби захисту та організацію фізичної охорони банку
4. Здобувач вищої освіти може здійснювати основні заходи попередження правопорушень у банківській діяльності та захисту банків, їх персоналу та банківських операцій від недобросовісної конкуренції та протиправних посягань.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)		Стислий зміст	Інструменти і завдання
		очне	заочне		
1.	Тема 1. Основи безпеки банківської діяльності	1/0/1	1/0/0	Сутність та зміст безпеки банківської діяльності, її мета і завдання. Види безпеки. Способи та форми організації безпеки діяльності банку. Сили та засоби безпеки. Концепція безпеки діяльності банку. Підготовка персоналу банку з питань безпеки. Організація взаємодії сил безпеки банку з правоохоронними органами. Контроль та керівництво за виконанням заходів безпеки в банку. Обов'язки посадових осіб та персоналу банку щодо виконання заходів безпеки. Структура підрозділу безпеки банку, його функції і завдання. Заходи безпеки банківської діяльності. Взаємодія підрозділу безпеки з підрозділами банку у процесі виконання заходів безпеки. Об'єкти захисту. Забезпечення функціонування системи заходів безпеки в банку.	Тести, питання
2.	Тема 2. Загрози банку	1/0/1	1/0/0	Поняття загрози та умови її утворення. Зовнішні загрози, їх характеристика та тенденції. Джерела зовнішніх загроз, вплив загроз на діяльність банку. Кримінальні посягання на власність банків, банківське шахрайство, протиправні дії щодо банків як найбільш небезпечні види загроз. Особливості небезпеки офшорного бізнесу та загроз іноземних суб'єктів. Внутрішні загрози та їх характеристика. Зловживання службовим становищем працівників банку, мотиви скоєння ними правопорушень та злочинів, порушень правил роботи. Заходи захисту банку від зовнішніх і внутрішніх загроз. Відповідальність за посягання на власність та імідж банку.	Тести, питання
3.	Тема 3. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство в банках	1/0/1	0/0/1	Конкуренція в системі взаємовідносин суб'єктів підприємництва. Сутність недобросовісної конкуренції та її прояв у банках. Причини, умови та джерела недобросовісної конкуренції, її суб'єкти та об'єкти. Неправомірне використання ділової репутації банку. Створення перешкод банку у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг. Неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці. Українське законодавство про захист	Тести, питання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)		Стислий зміст	Інструменти і завдання
		очне	заочне		
				<p>від недобросовісної конкуренції. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію. Заходи банку щодо захисту від недобросовісної конкуренції.</p> <p>Сутність промислового шпигунства і його прояв у банках. Законодавство України про захист від промислового шпигунства. Об'єкти промислового шпигунства. Сили та засоби промислового шпигунства. Форми та методи залучення працівників банку до протиправних дій, співробітництва з конкурентами та промисловими шпигунами, протидії їм. Заходи банку щодо організації захисту від промислового шпигунства.</p>	
4.	Тема 4. Охорона і режим у банку	1/0/1	0/0/1	<p>Відомчі будівельні норми проектування та будівництва банків і банківських сховищ. Обладнання та технічна оснащеність банків. Природні та штучні бар'єри. Технічні засоби охорони. Пожежна охорона. Законодавчі та нормативні акти про організацію охорони банків. Організація охорони банків силами державної служби охорони та спеціалізованих підприємств. Фізична та технічна охорона. Вимоги до об'єктів, що передаються під охорону. Організація охорони банку власними силами.</p> <p>Пропускний та внутрішньооб'єктовий режим у банку. Пропускні документи. Розмежування доступу в приміщення і на територію банку. Контроль відвідувачів. Доступ у банк у вихідні та святкові дні.</p> <p>Організація перевезення цінностей та грошей в установах банків.</p>	Тести, питання
5.	Тема 5. Інформаційна безпека банку	1/0/1	0/0/0	<p>Технічні засоби та системи банку як об'єкти зосередження інформації, природні та штучні канали її витоку. Технічні засоби і можливі способи вилучення інформації. Ознаки наявності технічних засобів вилучення інформації. Фактори, що створюють умови витоку (передання) інформації. Інформаційні ризики та їх мінімізація у банку. Обладнання приміщень з метою захисту їх від витоку інформації. Атестація приміщень. Профілактика несанкціонованого витоку інформації. Способи і методи використання технічних засобів захисту інформації. Банківська та комерційна таємниця. Українське законодавство про інформацію з обмеженим доступом, банківську та комерційну таємницю.</p>	Тести, питання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)		Стислий зміст	Інструменти і завдання
		очне	заочне		
				<p>Право банків на комерційну таємницю, і його юридичне закріплення.</p> <p>Організація роботи щодо визначення відомостей, які становлять комерційну таємницю. Захист комерційної таємниці під час укладання договорів, контрактів, угод і ведення ділових переговорів. Допуск і доступ до відомостей, що становлять банківську і комерційну таємницю. Організація спеціального діловодства.</p> <p>Конфіденційна інформація банку, її статус та зміст.</p> <p>Відповідальність за незаконний збір і розголошення відомостей, що становлять банківську і комерційну таємницю.</p> <p>Відшкодування збитків, заподіяних банку протиправними посяганнями на банківську та комерційну таємницю.</p> <p>Заходи банку щодо попередження, виявлення та локалізації випадків протиправних посягань на банківську та комерційну таємницю, конфіденційну інформацію.</p> <p>Нормативна база банку з питань його інформаційної безпеки.</p>	
6.	Тема 6. Економічна безпека банку	1/0/1	0/0/0	<p>Сутність, зміст і обумовленість економічної безпеки банку. Стратегія економічної безпеки банку та її характеристика. Захист матеріальних цінностей, обладнання й технічних засобів банку від протиправних посягань, пошкодження та неправильної експлуатації.</p> <p>Безпека банківських операцій.</p> <p>Організація роботи щодо забезпечення безпеки кредитної операції.</p> <p>Забезпечення безпеки надання кредиту.</p> <p>Дослідження позичальника, гаранта, страхової компанії, застави. Кредитний моніторинг. Робота щодо стягнення боргів за кредитними угодами.</p> <p>Заходи безпеки під час проведення валютних операцій. Безпека операцій з міжнародних торговельних розрахунків, продажу, купівлі та обміну валюти, заходи безпеки під час вибору закордонних партнерів.</p> <p>Забезпечення безпеки роботи банків із пластиковими платіжними засобами.</p> <p>Організація безпеки роботи банку на фондовому ринку. Заходи безпеки під час роботи банку з акціями, векселями та іншими цінними паперами.</p> <p>Організація роботи щодо забезпечення безпеки розрахункових та касових операцій. Дії працівників кас під час нападу злочинців, спроби викрасти</p>	Тести, питання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)		Стислий зміст	Інструменти і завдання
		очне	заочне		
				гроші, виявлення фальшивих банкнот. Діяльність банків у боротьбі з легалізацією доходів, отримання злочинним шляхом.	
7.	Тема 7. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку	1/0/1	0/0/0	Інформаційні ресурси банку: склад, структура, шляхи і способи формування. Сфера інформаційної уваги банку та її структура. Визначення об'єктів і джерел інформації. Аналіз ділової обстановки. Збір інформації. Інформаційне обстеження (інформаційний аудит) підрозділів банку. Вивчення місць і об'єктів зосередження інформації. Організація взаємoinформовування у банку. Інформаційний моніторинг у банку. Мета та завдання аналітичної роботи, її програмне й технічне забезпечення, алгоритм роботи з інформацією. Стратегічна й тактична інформація. Формування інформаційних проектів, прогнозування розвитку ситуації. Систематизація, зберігання і документування інформації. Інтегровані бази даних. Інтерпретація та розподіл інформації, інформаційно-аналітичні документи і правила їх складання.	Тести, питання
8.	Тема 8. Організація безпеки в роботі з персоналом банку	1/0/1	0/0/0	Заходи безпеки під час прийняття працівників на роботу в банк. Аналіз ринку праці й організація конкурсу для заміщення вакантних посад. Правила перевірки кандидатів. Оцінка кандидатів та їх відбір. Робота з кандидатами у період терміну випробування. Становлення працівників на посаді. Мотивація роботи і поведінки працівників банку в системі забезпечення його безпеки. Контроль роботи персоналу, ознаки можливих негативних дій працівників банку. Розподіл функцій працівників у технологічних циклах банківських операцій. Соціологічні дослідження. Заохочення та стягнення у системі безпеки. Профілактика та попередження порушень правил роботи, правопорушень і злочинів, відповідальність працівників банку за дотримання режимів безпеки. Конфлікти та їх негативний вплив на стан безпеки банку, попередження та вирішення конфліктів.	Тести, питання
9.	Тема 9. Дії установ банків в екстремальних умовах	1/0/1	0/0/0	Поняття екстремальної ситуації та її зміст. Види й об'єкти екстремальних ситуацій. Організація роботи банку щодо попередження виникнення екстремальних ситуацій і забезпечення захисту майна, ресурсів і персоналу	Тести, питання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)		Стислий зміст	Інструменти і завдання
		очне	заочне		
				<p>банку від негативного впливу їх вражаючих факторів. Забезпечення комерційної діяльності банку в екстремальних умовах.</p> <p>Ідеологічні диверсії проти банку: їх ознаки, мотиви та причини, види і характер дії. Заходи захисту від ідеологічних диверсій.</p> <p>Ситуації, пов'язані з загрозою підриву (підривом) вибухового пристрою, захопленням заручників, нападом на банк. Умови виникнення таких ситуацій, поведінка в них та заходи банку щодо захисту майна, ресурсів, персоналу під час дії зазначених ситуацій.</p> <p>Поведінка персоналу банку у разі виникнення пожежі в приміщеннях та будівлях банку. Пересування у будівлях, де виникла пожежа. Прийоми евакуації майна та персоналу банку. Заходи протипожежної безпеки.</p> <p>Можливі ситуації, заподіяні стихійним лихом: повені (затоплення), землетруси, бурі та ін., організація дій персоналу банку у разі виникнення екстремальних ситуацій, заподіяних стихійним лихом. Поведінка під час затоплення та руйнування споруд банку.</p> <p>Екстремальні ситуації, що виникають унаслідок техногенних аварій та катастроф, правила поведінки в них.</p>	
10.	Тема 10. Захист комп'ютерних технологій і систем банку	1/0/1	0/0/0	<p>Обумовленість захисту електронного грошового обігу. Загрози інформації банку, яка міститься в комп'ютерних системах і мережах. Класифікація захищеності автоматизованих банківських комплексів. Заходи політики безпеки банківської інформації, яка міститься в комп'ютерних системах і мережах.</p> <p>Основні канали витоку інформації під час використання електронних обчислювальних машин. Забезпечення безпеки електронних платежів банку.</p> <p>Обов'язки працівників банку щодо забезпечення безпеки електронних платежів.</p>	Тести, питання

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кириченко О.А. Сучасна банківська установа: організація управління та фінансів: монографія / О.А. Кириченко, І.М. Грищенко, М.П. Денисенко, А.П. Гречан, С.А. Єрохін, С.М. Лаптев; Ун-т економіки та права "Крок", Київ. нац. ун-т технологій та дизайну, Ін-т вищ. освіти АПН України. – К. : Вид-во ХНУ; Хмельницький, 2009. – 547 с.
2. Тагирбеков К.Р. Основы банковской деятельности / К.Р. Тагирбеков. – М. : Изд-во "Ось- 89", 2003. – 446 с.
3. Соловйов В.І. Банківська безпека України: вдосконалення методики оцінки / В.І. Соловйов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 1 (17). – С. 171-176.
4. Васильчак С.В. Економічна безпека банків та методи її забезпечення / С.В. Васильчак, Р.Ю. Моцьо // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.12. – С. 287-293.
5. Бочаров О.А. Формирование основ экономической безопасности в банковской деятельности : дис. ... канд. экон. наук / О.А. Бочаров. – М., 2003. – 20 с.
6. Яременко С.М. Економічна безпека банків та способи її забезпечення / С.М. Яременко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/foa/2009_13/13_18.pdf С. 136-145
7. Стрельбицька Л.М. Банківське безпекознавство : навч. посібн. / Л.М. Стрельбицька, М.П. Стрельбицький, В.К. Гіжевський; Нац. акад. СБУ, Унів. економіки та права "КРОК". – К. : Вид-во "Кондор", 2007. – 602 с.
8. Герасимов П.А. Экономическая безопасность банка: концептуальный подход / П.А. Герасимов // Банковские услуги. – 2006. – № 4. – С. 20-30.
9. Артеменка Д.А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение, кредит" / Д.А. Артеменка. – Ростов-на-Дону, 1999. – 19 с.
10. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків / О.І. Хитрін // Фінанси України : журнал. – 2004. – № 11. – С. 118-124.
11. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е.О. Олейникова. – К. : Вид-во "Молодь", 2001. – 680 с.
12. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру / О.І. Барановський // Економіка і прогнозування : наук.-аналіт. журнал. – 2006. – № 1. – С. 7-25.

Допоміжна література

1. Голобородько Ю.О. Теоретичні підходи до розкриття суті та складових фінансової безпеки банківських установ / Ю.О. Голобородько // Науковий вісник НЛТУ України. — 2012. — Вип. 22.12. — С. 194—198.
2. Підгородецька В.М. Банківська інформаційна система "Барс "Millennium" / В.М. Підгородецька // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 5, Т. 3. — С. 175—177.
3. Крупка І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / І.М. Крупка // Бізнесінформ. — 2012. — № 6. — С. 168—175.
4. Свірідов Є.Ю. Фінансово-банківський аспект економічної безпеки держави / Є.Ю. Свірідов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного бан" ку України". — Суми, 2011. — Вип. 33. — С. 185—191.

5. Васильчак С.В., Моцьо Р.Ю. Економічна безпека банків та методи її забезпечення / С.В. Васильчак, Р.Ю. Моцьо // Науковий вісник НЛТУ України. — 2009. — Вип. 19.12. — С. 287—293.
6. Штаєр О.М. Напрямки забезпечення та основні складові економічної безпеки банку / О.М. Штаєр // Європейський вектор економічного розвитку. 2011. — № 2 (11). — С. 263—270.
7. Кириченко О.А., Мелесик С.В. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / О.А. Кириченко, С.В. Мелесик // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — №8 (98). — С. 223—232.
8. Колдовський М.В. Складові безпеки комерційного банку / М.В. Колдовський // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2005. — Т.14. — С. 254—258.
9. Стрельбицька Л.М., Стрельбицький М.П., Гіжевський В.К. Банківське безпекознавство: навчальний посібник / [за ред. М.П. Стрельбицького]. — К.: Кондор, 2007. — 602 с.
10. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру / О.І. Барановський // Економіка і прогнозування. — 2006. — № 1. — С. 7—26.
11. Кельдер Т.Л., Худолей Л.В. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / Т.Л. Кельдер, Л.В. Худолей // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. — 2012. — № 2. — С. 181—185.
12. Ревак І.О., Керницька М.І. Формування системи економічної безпеки у банківській сфері / І.О. Ревак, М.І. Керницька // Науковий вісник ЛДУВС. Сер. Економічна. — 2009. — Вип. 1. — С. 375—389.
13. Житний П.В., Карамішева Г.М. Вплив економічного аналізу на систему економічної безпеки банківської діяльності / П.В. Житний, Г.М. Карамішева // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. — 2011. — № 23 (II). — С. 231—235.
14. Сліпенчук О.П., Марчуковська М.С. Економічна безпека банків та методи її забезпечення / Сліпенчук О.П., Марчуковська М.С // Світова фінансово-економічна криза: стратегії протидії та мінімізації наслідків (економіка, фінанси та право). Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції 29 трав" ня 2009 року. — К.: УДУФМТ, 2009. — 424 с. — С. 94—97.
15. Різник Н.С., Воробйова І.А. Оцінка та шляхи забезпечення економічної безпеки банку [Електронний ресурс] / Н.С. Різник, І.А. Воробйова // Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. — Луцьк, 2008. — №5(20). — 368 с. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/O_FN/2008_5_2/zbirnuk_O_FN_5_Ч_2_183.pdf
16. Різник Н.С. Теоретичні засади оцінки економічної безпеки банку / Н.С. Різник // Вісник Харк. нац. техн. Ун-ту сільського господарства: Економічні науки. — Х.: ХНТУСГ, 2007. — Вип. 66. — С. 118—123.
17. Зачосова Н.В. Кадровий менеджмент у системі економічної та фінансової безпеки комерційного банку / Н.В. Зачосова // Сучасна економіка. — 2011. — Випуск 5. — С.14—25.
18. Бондар Є.М. Забезпечення економічної безпеки банківської діяльності / Є.М. Бондар // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. — Маріуполь: ПДТУ. 2010. — Т. 2. — 294 с. — С. 170—174.
21. Зубок М.І. Безпека банків / М.І. Зубок — К., 2002. — 306 с.
19. Ткаченко А.М., Маменко К.І. Вимірювання фінансової безпеки банківської системи [Електронний ресурс] / А.М. Ткаченко, К.І. Маменко // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: збірник наукових праць. — 2009. — Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sim/2009/p2_29.pdf

20. Диба М.І., Яременко С.М. Безпека банківської діяльності і умови її організації в Україні / М.І. Диба, С.М. Яременко // Бізнесінформ. — 2011. — № 8. — С. 129—134.
21. Сухонос В.В. Концептуальні організаційно-правові засади функціонування системи економічної безпеки банків / В.В. Сухонос // Правовий вісник Української академії банківської справи. — 2011. — № 1. — С. 64—66.
22. Плукар Л.А. Концептуальні підходи до зміцнення економічної безпеки банківського сектора регіону / Л.А. Плукар // Вісник університету банківської справи НБУ. — 2012. — №2 (14). — С. 188—192. Стаття надійшла до редакції 31.07.201

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	20
Тести	30
Індивідуальні завдання	20
Іспит	30
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

*Плагіат та академічна
добросесність:*

Унікальність не менш 75 %

Завдання і заняття:

Виконання завдань письмове або усне

Поведінка в аудиторії:

–